

1.

PROLOOG

Christie Hofman drinkt een kop koffie op het terras van haar bosvilla. Ze kijkt naar de rooimachine die zijn lange scherpe armen zo ver mogelijk uitslaat naar de stam van een gevelde fijnspar, halverwege haar grote achtertuin. Als de machine de boom helemaal in zijn greep heeft, ontdoet hij hem van boven naar beneden van zijn takken en laat hem dan vallen. Verspreid over de tuin liggen er al minstens 30 stammen van afgestroopte sparren. De bomen zijn het slachtoffer geworden van de letterzetter, is te lezen op een bordje aan de ingang van het bos. Dat moet wel een heel venijnig insect zijn, dat het zoveel bomen heeft geslachtofferd. Maar het bordje vertelt ook dat de bomen al ernstig verzwakt waren door de droogte van de afgelopen jaren.

‘Morgen wordt alle hout naar onze biocentrale gebracht,’ had de nieuwe eigenaar van het huis haar vol trots gezegd. ‘En dan gaan we de stobben frezen. Ik houd van een lichte, open en zonnige tuin, mijn vrouw ook.’ Christie had gehouden van de tuin zoals hij was toen ze hier zo’n twaalf jaar geleden met Olivier en de kinderen was komen wonen. Geen boom hadden ze in die jaren in hun grote tuin omgezaagd. Ze hadden alleen maar hier en daar wat gesnoeid. Ze hadden een zonnig terras en dat was genoeg. Dat hun uitzicht werd belemmerd door de vele bomen en struiken in en om de tuin vonden ze geen probleem. De weidse omgeving van Leiden, waar ze eerst hadden gewoond, misten ze niet.

‘Je kan hier niet ver zien,’ vond Olivier altijd,’ maar dat heeft mij nooit belemmerd om ver te denken.’

Christie weet dat de nieuwe eigenaar van *Media silva* de directeur-eigenaar is van de nieuwe biomassacentrale die onlangs op het industrieterrein is verzezen. Wethouder Chris Dijkhuizen van Milieu is er maar wat trots op dat hij de onderneming heeft binnengehaald.

'Goed voor het milieu!' beweert hij. Maar niet voor het bos en de biodiversiteit. En ook niet voor de gezondheid van de omwonenden. Bij de verbranding van biomassa komen allerlei schadelijke stoffen vrij.

Op haar zal die centrale geen invloed hebben. Over een paar dagen trekt ze in een gehuurd en gemeubileerd appartement in Leiden met 'ruim uitzicht'. De meeste meubelen en waardevolle spullen worden volgende week naar een opslagruimte gebracht. Daar blijven ze totdat ze zeker weet waar en hoe ze de eerstvolgende jaren wil wonen. Dat is afhankelijk van de nieuwe baan die ze krijgt. Ze hoopt op een mooie plaats op de kieslijst van de Tweede Kamerfractie van de VVD. Haar vriendin Elsbeth zal haar bij een aantal invloedrijke VVD'ers in Zuid-Holland introduceren. Misschien helpt het. Zelf gaat ze haar uiterste best doen om zich bij haar partijgenoten bekend te maken als een voorvechtster van milieu en onderwijs, wat niet de meest populaire onderwerpen zijn binnen haar partij. Mocht het niet lukken dan is er ook een leven na de VVD. Net als dat er leven is na Oliviers dood en die van Arnoud. Eén ding is zeker: om haar leven weer op te pakken, moet ze hier weg.

Gisteren was ze voor de derde keer in Leiden om zich de stad weer eigen te maken na al die jaren in Twente. Ze heeft ook naar huizen gekeken, al krijgt ze daar als ze eenmaal in haar huurhuis zit, tijd genoeg voor. Ze kan niet wachten tot ze er weer woont. Telkens is haar bezoek aan de stad een feest der herkenning, al is er in die jaren ook veel veranderd. Café *De Tapperij* is verdwenen. Dat is niet erg; ze zou de kroeg toch niet meer bezoeken. Er zijn plaatsen die ze alleen maar als herinnering wil koesteren. Als ze er naartoe zou kunnen zou haar gevoel van verlies alleen maar sterker worden.

Ze krijgt het koud op het terras. Na de afgelopen weken van droogte en warmte is het weer omgeslagen. Het waait en de lucht is veel kouder. Het is goed dat ze een vest aan heeft. De koffie in de thermoskan is nog warm. Ze neemt nog maar een kopje koffie. Wat moet ze anders? Het liefst zou ze met iemand praten, zomaar, over

niets bijzonders. Maar wie durft met haar nu over 'niets bijzonders' te praten? Ze heeft binnen een paar weken twee mannen verloren: Een echtgenoot die is vermoord en een zwager die is verongelukt.

Zoveel doden de laatste tijd! Alsof de letterzetter niet alleen de bomen om haar heen heeft gedood, maar ook haar mannen. Vlak voor Arnouds dood zijn ze ook begonnen alle sparren op Arnouds grote perceel om te hakken.

Ze heeft zich nog nooit zo eenzaam gevoeld als nu. De kinderen hebben het druk en kunnen haar ook niet alle dagen gezelschap houden. Ze mist ook Yourka, al had ze dat nooit gedacht. Het was de hond van Olivier geweest. Na diens dood miste ze haar baasje heel erg en wilde zelfs niet meer uit. Wat moesten zij en de kinderen verder met de hond? Diederik kon de hond niet hebben en Renice wilde haar niet.

'Waarom neem je Yourka niet mee naar Leiden, mams?' had Diederik gevraagd.

'Nee,' had ze gezegd, 'zeker al zijn drollen op straat oprapen!'

Al een paar dagen na Oliviers dood had ze Yourka naar een asiel in Enschede gebracht.

Soms vraagt ze zich nu af of ze er goed aan heeft gedaan.

Ze kijkt naar de rooimachine die zijn lange scherpe armen zo ver mogelijk uitslaat naar de stam van een gevelde den. Als hij de boom helemaal in zijn greep heeft, ontdoet hij hem van boven naar beneden van zijn takken en zaagt hem dan in drie stukken. Verspreid over de tuin liggen er al tegen de honderd gekorte en gestroopte stammen van de fijnsparren. De kaalslag van wat jarenlang haar mooie tuin is geweest, is pijnlijk om te zien.

'Morgen wordt alle hout naar onze biocentrale gebracht,' heeft de nieuwe eigenaar van het huis haar vol trots gezegd. Hij doet maar, het is haar huis niet meer. Sinds Oliviers dood voelt ze zich er al niet meer thuis. Nu ook Arnoud dood is, wil ze weg uit Twente en terug naar Leiden. Daar is ze zo gelukkig geweest met hen beiden. Renice en Diederik hebben haar gezegd dat ze vooral moet doen wat zij wil.

En dat ze haar vaak zullen opzoeken. Maar ze gaan niet met haar mee. Ze hebben gelijk, ze zijn volwassen en leiden hun eigen leven. Zij redt zich wel.

Het is een tijdje stil geweest om haar heen. De rooiers hebben koffiegedronken in hun bouwkeet wat verderop. Het frezen, zagen en kappen is nu weer in volle gang. Ook haar koffie is op, ze gaat naar binnen. Als ze de deur naar de serre heeft geopend, kijkt ze nog een keer om naar de tuin. Wat een chaos!

Ze kan niet tegen chaos, al heeft ze die door de keuzes in haar leven vaak zelf veroorzaakt.

Maar ze gaat opnieuw beginnen, ze is nog betrekkelijk jong, nog net geen veertig!

Er ligt nog een leven voor haar!

Ze heeft in haar leven genoeg beslissingen genomen die bepalend waren voor haar leven en dat van anderen. Maar geen enkele heeft zo'n invloed gehad als haar besluit in het eerste studiejaar in Leiden, op een vrijdagavond.

Met Christies herinnering aan die levensbepalende gebeurtenis in het begin van haar studie zitten we in een tijd die al ruim twintig jaar achter haar ligt. De geschiedenis van deze roman begint dan.